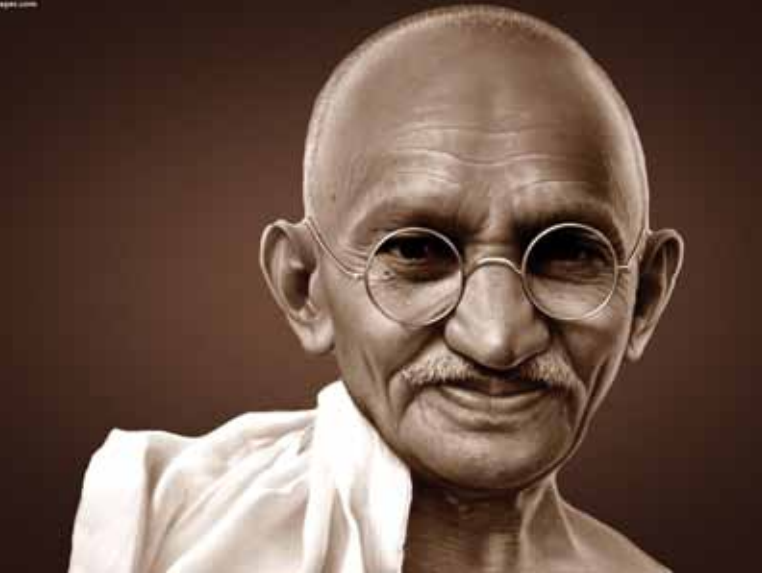

NÂZİM HİKMET, ÜÇÜNCÜ ENTERNASYONAL VE MAHATMA GANDHİ

ZAFER TOPRAK

I. Dünya Savaşı ertesini İngiliz emperyalizmine karşı halk hareketleri güçlenmişti. Bu hareketin iki boyutu vardı. İlki, emperyalizmi her ne pahasına olursa olsun, şiddet kullanarak Hindistan'dan kovmak isteyen işçi ve fakir köylü hareketi, diğeri ise genellikle makinelerin rekabetinden korkan ve bu nedenle "mürteci" konumuna düşen, ancak İngilizlerin istilasına karşı ilerici gibi gözükken küçük burjuva hareketiydi. Küçük burjuva hareketi zor kullanmaktan yana değildi ve başında, pasif direnişini özendiren Mahatma Gandhi bulunuyordu.

Mohandas Karamçand Gandhi (Porbandar, Gucerat 1869 - Delhi, Hindistan 1948).

Gandhi ya da uzun adıyla Mohandas Karamçand Gandhi, Hindistan özgürlük mücadelesinin siyasi ve ruhani lideri olarak bilinegelir. Onun öncülüğünde kötülüğe karşı aktif ama şiddet unsuru içermeyen direniş anlayışı *Satyagraha* Hindistan'ı bağımsızlığına kavuşturmuş ve dünya üzerinde vatandaşlık hakları ve özgürlük savunucularına ilham kaynağı olmuştu. Bundan böyle Gandhi, Hindistan'da ve dünyada, Tagore tarafından verilen ve "yüce ruh" anlamına gelen *mahatma* ve baba anlamına gelen *bapu* adlarıyla anılır

oldu. Kendi ülkesinde "Ulusun Babası" ilan edildi ve doğum günü olan 2 Ekim *Gandhi Jayanti* adıyla ulusal tatil günü ilan edildi. Bundan da öte 15 Haziran 2007'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun oybirliğiyle 2 Ekim günü "Dünya Şiddete Hayır Günü" olarak belirlendi. Bugün dünyada Gandhi'nin ismini duymayan yok; hakkında en fazla eser yazılan kişiler listesinde sekizinci sırada yer alıyor.

Gandhi 1869 yılında Gujarat'ta doğdu. Hint geleneklerine göre, aile reisleri kız çocuklarını ergenlik çağına var-

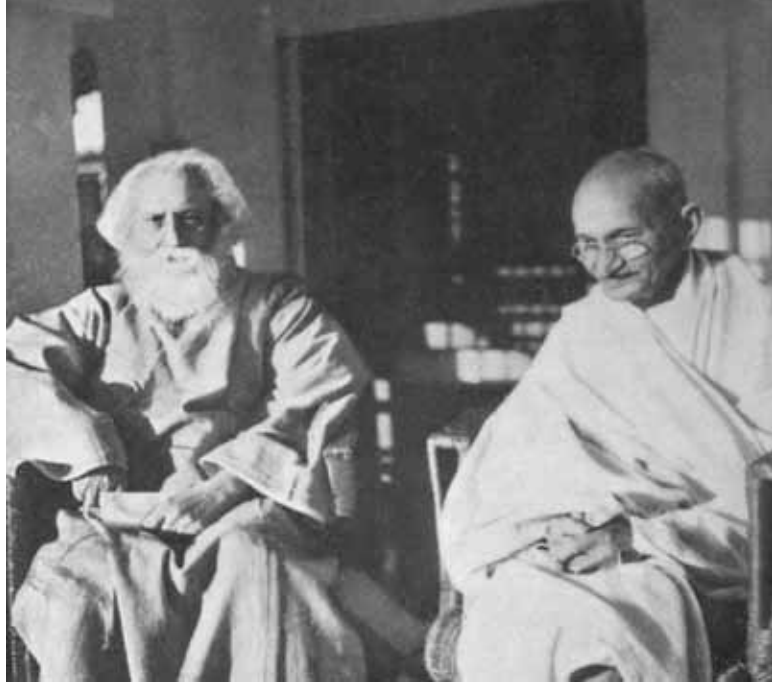
madan evlendiriyordu. Nikâh küçük yaşta kıyılıyor ve gelin, kayınvalidesinin evine gidip orada kısa sürede yeni aile ortamına alışıyor, erkeğin ailesinin bir ferdi oluyordu. Tabii bu koşullarda damat da genç yaşta, hatta çocuk yaşında evlendiriliyordu. İşte bu gelenek Gandhi'nin ailesi için de geçerliydi ve Gandhi on dört yaşında baş göz olmuştu. İleriki yıllarda, küçük yaşta evliliği tasvip etmediğini, bu tür bir geleneğin hiçbir ahlaki temelini olmadığını yazacaktı.

GÜNEY AFRİKA VE IRK AYRIMCILIĞI

Gandhi zengin bir aileye mensuptu. Ailesi tarafından genç yaşta İngiltere'ye hukuk eğitimine gönderildi. Üç yıl sonra eğitimini tamamlayarak Hindistan'a döndü ve avukatlık yazıhanesi açtı. O sırada tüm dünyada kıtalar arası göçler yükselişteydi. Güneydoğu Asyalılar ve Hintlilerin göç ülkelerinden biri Güney Afrika idi. Gandhi avukat olarak Hintli bir işadaminin Güney Afrika'daki davasını aldı; oraya göç etti ve on iki yıl kaldı.

İngiltere'deki eğitimi sırasında her ne kadar ayrımcı politikaları göz-

lemlemişse de, Güney Afrika'da bunun şahikasını gördü. Irkçılık Güney Afrika'nın yakın zamana kadar uyguladığı bir politikaydı. Afrikalılara oranla her ne kadar daha farklı bir muamele görüyorlarsa da Hintliler de ayrımcılığa tabi tutuluyorlardı. Bir keresinde Gandhi, birinci mevkide seyahat edemeyeceği söylenerek trenin o mevkiinden çıkarıldı; birinci mevkide ancak beyazların seyahat hakkı vardı. Hatta siyah derili olduğu için caddenin kaldırımında yürümesine mani olunmak istendi. Bir kez Güney Afrika'ya dönüşünde, Hindistan'da beyaz yöneticiler aleyhinde konuşmalar yaptığı için onu karantinaya aldılar. Yirmi üç gün ülkeye sokmadılar. Karaya çıkınca taş ve çürük yumurta yağmuruna tuttular, tekmelediler.

Gandhi ve
ünlü şair
Rabindranath
Tagore, 1940.

Gandhi 37 yaşında önemli bir karar aldı. Eski dönemin Hint yogileri gibi, kendini ulus ve insanlık hizmetine vakfetti. Bunun için *brahmaçarya*'ya başladı. *Brahmaçarya*, tutucu Hindularca kişinin yüce amaçlar için nefisinden fedakarlıkta bulunmasıydı ve yemek, uyumak, cinsel hayat gibi bir dizi alanda kısıtlamalara gitmek anlamına geliyordu. Gandhi yemek yemeyi bir zevk olmaktan çıkardı. Et yemeyi bıraktı. Bir süre yalnızca meyveyle yetindi. Yemek konusundaki bu tavrı onu ileriki yıllarda giriştiği oruçlara hazırlayacaktı.

Gandhi'ye göre din, insanın nefisini idrak etmesi, kendini tanımasıydı. Yaşamında davranış yolu olarak *Bhagavadgītā* adı verilen Sanskrit felsefi şiirinde anlatılan *karma yoga*'nın çizgisini benimsedi. *Makshaya* diye tanımlanan hizmet ve kurtuluş yoluna bu karma yoga yoluyla ulaşabileceğine inanmıştı. Böylece topluma hizmet, düşküne yardım tek amacı olmuş, karşılıksız iş görmeyi ilke edinmişti.

AŞRAM (ÇABA YERİ) VE PASİF DİRENME

Son kertede Gandhi geçmişe bağlı bir reformistti. 1915'te Hindistan'a döndükten sonra Güney Afrika'da denediği yöntemleri Hindistan'da da uygulamaya soktu. Bu amaçla Ahme-

dabad yakınlarında bir *aşram* (çaba yeri) kurdu. Burası hak ve haklılıkla direnmenin öğretilip yayıldığı bir merkeze dönüştü. *Aşram*'a katılanların uyması gereken bir dizi ilke vardı: Doğru ve dürüst olmak, hiçbir mal ve mülk sahibi olmamak, ölçülü yemek, her şeyde Hintli, yerli olanı tercih etmek, Hindu olanlar için Hinduizme bağlı kalmak, şiddet aleyhtarı olmak, çalmamak, cinsel hayattan uzak yaşamak, eski Hint'te olduğu gibi bağımsız köy idareleri, loncalar kurmak, din ile politikayı ayrı yürütmek, köyleri kendi kendilerine yeten birimler haline getirmek, ulus ölçüsünde yerli malı kullanmak, yetişme çağında olan çocuklara ziraat bilgisi ve el tezgâhında çalışmayı öğretmek, İngilizcenin yerine Hindistani dilini kullanmak vs.

Gandhi Batı karşıtıydı. Batı medeniyeti maddeciydi; ruhsal yönden yoksundu, şiddet ve rekabet ilkesine dayanıyordu. Eski Hint uygarlığı ise özü itibarıyla ruhsaldı; şiddet aleyhtarıydı, kanaatkârı, işbirliği ve uzlaşmayı telkin ediyordu. Bu nedenle de Avrupa uygarlık anlayışından üstündü.

GANDHİ VE EMPERYALİZM

Bu ilkeler Gandhi'yi emperyalizme karşı aldığı tavırda da yönlendirdi. Egemenlik kazanmak yolundaki çabalarını Büyük Britanya İmparatorluğu

yönetimi içinde kalarak yürütmekten yanaydı. Hintlilerin bağımsızlığı her şeyden önce manen hazırlanmaları gerekiyordu. Bu nedenle 19. yüzyılın sonundan ve 20. yüzyılın başından itibaren "aydınlanmacı" bir anlayışla mücadeleye girişen reformcuları tasvip etmiyordu. Osmanlı dahil, bağımsızlık beklentisi içerisinde olan Jön'ler Batı uygarlığının üstünlüğünü kabullenmişti. Politikada gizlilik, sanayileşme gereği, eğitimde Batılılaşma, refaha kavuşma üzerine kurulu mücadele yöntemleri Gandhi'ye çok yabancıydı.

Politika alanında başlattığı pasif direnme hareketi kimi zaman şiddet gösterilerine yol açmış, Gandhi bundan büyük üzüntü duymuştu. Büyük Britanya İmparatorluğu'na olan sadakati birçok çevrede İngiliz dostu olmakla suçlanmasına neden oldu. I. Dünya Savaşı sırasında 800.000'i bilfiil savaşa aktif katılan 1.200.000 Hintliyi seferber etmiş, Hint askerleri Fransa'da, Mısır'da, Mezopotamya'da İngiltere yanında saf tutmuştu. Hemen hemen tüm Hintli politikacılar Hintlilerin seferberliğinden yana tavır koymuştu. Bunlar arasında en coşkulu taraftarlardan biri Gandhi idi. Birçok Hint milliyetçisi savaşa bilfiil İngiltere safında katılarak kendilerini İngiliz tacına kanıtlama peşindeydi. Böylece sadık birer yurttaş olarak İngilizlerle

eşit haklar elde etmeyi umuyorlardı. Gandhi de bunlar arasındaydı. Nitekim savaşın sona ermesinin ardından Wilson prensiplerine umut bağlanmış, Hindistan'a özgürlük bahşedileceği beklenmişti.

İki dünya savaşı arası ünlü liderler arasında tabii ki Gandhi de vardı. Onun pasif direniş yöntemi tüm dünyada yankı uyandırmıştı. Asya'nın güneyinde koskoca bir coğrafyanın bağımsızlık hareketi görmezlikten gelinemezdi. Savaş sonrası çöken bir

imparatorluğun küllerinden doğan Cumhuriyet Türkiye'sinde Gandhi ne ölçüde biliniyordu? Bu makalenin amacı işte bu soruyu yanıtlamak ve Gandhi konusunda özellikle en güçlü muhalefeti gündeme getiren Nâzım Hikmet'in tavrını ortaya koymak.

TÜRKİYE'DE GANDHI LİTERATÜRÜ

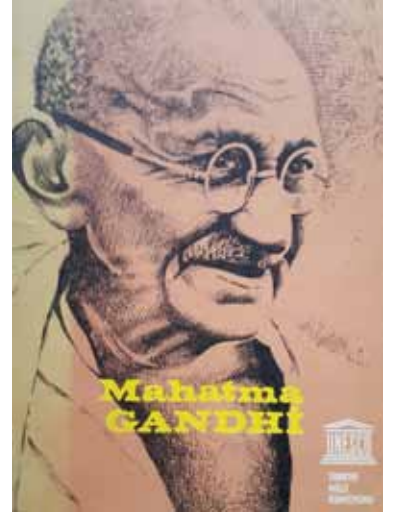
Türkiye bibliyografyasına göre, Gandhi üzerine yazılanlar büyük ölçüde Hindistan'ın bağımsızlığı ile birlikte gündeme geldi. Yayımlanan ki-

taplar bu nedenle 1948 dolaylarından itibaren gün yüzüne çıktı. Oysa Gandhi milliyetçiliği I. Dünya Savaşı ertesi tüm dünyada yankı uyandırmıştı. Kars milletvekili Ağaoğlu Ahmet'in Cumhuriyet matbaasında 1929 yılında basılan ve İngiltere ve Hindistan bağılığını taşıyan eseri Türkiye'de 1920'li yıllarda, yıldızının parladığı ilk evrede Gandhi'den söz eden tek kitap oldu. "Meşhur Hint vatanperveri" olarak tanımlanmış fotoğrafının da yer aldığı İngiltere ve Hindistan, Gandhi'ye geniş yer ayırıyordu. Bu arada 1933'te yayımlanan *Hayat Ansiklopedisi* dördüncü cildinde "Gandhi" maddesine yer verecekti. Gandhi üzerine ilk telif eser ise Rüknettin Akbulut'un 1947 yılında yayımladığı *Silâhsız İhtilâlcî Gandhi* adını taşıyordu. Bir yıl sonra Roy Walker'in derlediği ve Cemal Bağ'a'nın İngilizceden çevirdiği *Mahatma Gandhi: Kendi Sözleriyle*

Mahatma Gandhi'nin Yaşamı

1869 Karamchand ve Putlibai Gandhi'nin oğlu olarak Porbandar'da (Gujarat) doğdu.
1876 Rajkot'ta ilkokula başladı.
1881 Rajkot'ta liseye devam etti.
1883 14 yaşında Kastubai ile evlendi.
1887 Bhavnagar'da Samaldas Koleji'ne giriş sınavını kazandı.
1888 Hukuk öğrenimi için Londra'ya gitti.
1891 Londra'da hukuk diploması olarak dava vekili oldu. Hindistan'a döndü.
1893 Abdullah adlı bir yurttaşının ticaret müessesesinde hukuk müşaviri olarak çalışmak üzere Güney Afrika'ya gitti.
1894 Natal'da avukatlık yaptı. Irk ayrımı ile savaşmak üzere Natal'da Hint Kongresi'ni kurdu.
1899 Boer Savaşı sırasında yaralı İngiliz askerleri için Hint grupları teşkil etti. Gördüğü hizmetler karşılığı madalyayla ödüllendirildi.
1903 Güney Afrika'da, Johannesburg'da avukatlık yazıhanesi açtı.
1904 Durban yakınlarında Phoenix topluluğunu kurdu. *Indian Opinion* adlı gazeteyi çıkardı.
1906 Zulu ayaklanması sırasında Hintli ilkyardımcı ekiplerini kurdu. Transvaal Asamblesi'nin Asyalılar için koyduğu sınırlamalarla mücadele etti.
1907 Güney Afrika'da azınlıklar için çıkarılan ayrımcı düzenlemelere karşı pasif direnme hareketini başlattı.
1910 Johannesburg (Transvaal) yakınlarında Tolstoy Çiftliği'ni kurdu.
1913 Güney Afrika'da Hintlilere reva görülen muameleleri protesto etmek için Hintli maden işçileri ile şekerkamışı yetiştirmede çalışanları yürüyüşe geçirdi.
1914 General Smuts ile yaptığı bir anlaşma sonucu, "pasif direnme" hareketini erteledi. Hindistan'da döndü.
1915 Ahmedabad yakınlarında *Satyagraha* ilkesini işlemek ve uygulamak için Aşram'ı kurdu.
1917 *Satyagraha* hareketi büyük toprak sahiplerinin köle gibi kullandığı köylülerin üzerinde etkisini gösterdi. Gandhi bu nedenle tutuklandı, sonra bırakıldı.
1919 Halkın işgalciler ve yönetimi elinde tutanların emirlerine uymaması için açtığı kampanya sonucu kanlı karışıklıklar çıktı. *Satyagraha* ilkesinin halk tarafından

gereği gibi anlaşılmadığını görerek bu ilkeden geçici olarak vazgeçti.
1921 İthal edilen kumaş ve elbiseler için boykot başlattı.
1922 İngiliz yönetimini baltalamak gerekçesiyle altı yıl hapse mahkûm oldu. 1924'te serbest bırakıldı.
1924 Hindu-Müslüman Birliği için 21 günlük oruca başladı. Belgaum'da Hindistan Ulusal Meclisi toplantısına başkanlık etti.
1929 Lahor'da kongre toplandı. Gandhi'nin önerisi üzerine Milli Meclis tam bağımsızlık fikrini benimsedi.
1930 Karışıklıklar sırasında sıkıyönetim ilan edildi ve Gandhi tutuklandı.
1931 Hapisten çıktı. Gandhi-Irwin Paketi imzalandı. Yuvarlak Masa Konferansı'na katılmak üzere Londra'ya gitti.
1932 Bombay'da tutuklandı. Paryaları Hindulardan ayıran Mac Donald kararını protesto etmek üzere açlık grevine başladı. İsteğinin kabulü üzerine greve son verdi.
1936 Savagram, Gandhi'nin bağımsızlık çabalarının merkezi oldu.
1937 Wardha'da toplanan Eğitim Konferansı'na başkanlık etti. Özellikle temel eğitimle ilgili fikirlerini açıkladı.
1940 Konuşma serbestliği hakkını savunmak üzere kişisel *Satyagraha* ilan etti.
1942 Tutuklandı ve Poona'da Ağa Han'ın sarayına hapsedildi.
1945 Simla Konferansı'nda Ulusal Meclis'in Çalışma Komitesi'nin Genel Vali Lord Wavell ile yapacağı görüşmeler için önerilerde bulundu.
1946-47 İngiliz parlamento heyeti Hindistan'a geldi. Gandhi, Hindistan'ın bölünme fikrine karşı çıktı. Doğu Bengal'de Müslümanlar ile Hindular çatıştı. Gandhi, Hindu ve Müslüman birliği için Kalküta'da oruca başladı. Olaylar sırasında 5000 kişi öldü, 15.000 kişi yaralandı.
1948 13 Ocak'ta ülkenin birliği için Yeni Delhi'de ölüm orucuna başladı.
18 Ocak'ta Barış Komitesi üyelerinin birlik fikrini kabul etmesi üzerine orucuna son verdi.
30 Ocak günü ikinci üzeri, dua için gittiği küçük tapınakta Nathuram Godse adlı aşırı milliyetçi bir genç Hindu tarafından tabancayla öldürüldü.

Boer Savaşı sırasında Gandhi Ambulans Taburunda.

Gandhi'nin Dehâsı çıkacaktı. 1951 yılında ise Türkiye-Hindistan Kültür Cemiyeti, *Mahatma Gandhi, 1869-1948* başlıklı kitabı yayımlayacaktı.

Yukarıda saydığımız Gandhi literatürünün hepsi Latin harflerle yayımlanmıştı. Gandhi 1929 öncesi Türkiye'de bilinmiyor muydu? Eski Türkçede adına rastlanmıyor muydu? Kitap ya da risale düzeyinde hayır, böyle bir eser çıkmadı, ama dergi makalesine örnekler vermek mümkündür. Gandhi'yi Türkiye okuru ilk kez Ser-tellerin çıkardığı *Resimli Ay* sayesinde tanıdı. Dergide bu konuda ikisi eski Türkçe, biri ise Latin harfleriyle üç makale yayımlandı. Bu makaleler sırasıyla şu başlıkları taşıyordu:

"Hindistan'ın Yeni Peygamberi", *Resimli Ay*, sene 1, sayı 11, Kânunuevvel 1340, s. 2-5.

"Hindistan'ın Büyük Mürşidi ve Milliyetperveri Gandhi ile Bir Mülakat", *Resimli Ay*, cilt 5, sayı 3-51, Mayıs 1928, s. 13-15.

[Nâzım Hikmet], "Meşhur Gandhi Bir Kahraman mıdır? Yoksa Bir Hain mi?", *Resimli Ay*, cilt 7, sayı 5, Temmuz 1930, s. 22-24.

Resimli Ay, 20'li yıllarda Cumhuriyet Türkiye'sinin Batı'ya açılan penceresiydi. Kuşkusuz, 19. yüzyılın ikinci yarısından beri Osmanlı dergilerinde dünya haberleri yer almıştı. Ama bu haberlerin çok azı güncele yönelikti. Cumhuriyet'e kadar Batı başta olmak üzere dünya haberleri büyük ölçüde

gazete sayfalarında yer bulmuştu. Dergilerde ise güncel gelişmelere pek yer verilmemiş, çoğu kez yurtdışındaki hanedanlarla ilgili bilgilerle yetinilmiş, zaman zaman okurun ilgisini çekeceği beklentisiyle etnografik, kimi zaman antropolojik farklılıkları vurgulayan haberlere sayfalarda

"Hindistan'ın Büyük Mürşidi ve Milliyetperveri Gandhi ile Bir Mülakat", *Resimli Ay*, cilt 5, sayı 3-51, Mayıs 1928, s. 13-15.

Geçenlerde muayyen ve yakın bir günde öleceğini haber vermesi bütün cihan gazetelerine sermaye teşkil eden

meşhur Hint milliyetperveri Mahatma Gandhi'yi cihanda tanımayanlar çok azdır. Gandhi bugün cihanın en büyük şahsiyetlerinden biridir. Hindistan'da da yalnız bir vatanperver değil, en büyük ahlak numunesi, hakiki bir peygamber gibi telakki ediliyor. Senelerden beri vâsi vatanını ve yüzlerce milyon vatandaşını İngiliz ceberrutundan, İngiliz boyunduruğundan kurtarmak için mücadele eden, zindarlarda yatan en büyük meşakatlere şâd [memnun] ve mütevekkil katlanan Gandhi'nin şahsiyeti hakkında âhiren iki Amerikalı siyah kadın tetkikatta bulunmuşlar ve müşâhedelerini, intibâlarını, Amerika'nın en ehemmiyetli matbuatında neşr eylemişlerdir. Biz de kârimimize [okurlarımıza] bu müşâhedât ve intibâattan bir kısmını arz etmeyi muvâfik bulduk.

yer ayrılmıştı. Türkiye’de gerçek habercilik 6 Nisan 1920’de Anadolu Ajansı’nın kurulmasıyla başlamıştı. 1923’ten itibaren *Aydın Tarihi* çıkmış ve ülke insanı dünyada olup bitenler hakkında bu dergi sayesinde geniş bilgi edinmişti. *Türk Jurdu*, *Millî Mecmuası*, *Hayat Mecmuası* gibi dergileri daha bir "akademik" takılmış, dönemin aydın yazarlarının yorumlarına geniş yer vermişti. Cumhuriyet’in erken döneminin renkli dergisi ise *Resimli Ay*’dı. Der-

ginin sayfalarında dünyanın dört bir yanındaki gelişmelere yer veriliyor, Avrupa ile yetinilmeyerek farklı coğrafyalara odaklanılıyordu. İşte, *Resimli Ay*’da yer alan Gandhi makaleleri de bu uğraşın bir sonucuydu.

RESİMLİ AY VE GANDHI

Bu üç makalenin 20’li yıllarda çıkan ilk ikisinde büyük övgüler düzülen Gandhi, son makalede hainlikle suçlanıyordu. Nâzım Hikmet’in yazı

kadrosuna katıldığı evreden itibaren derginin çizgisinde radikal bir dönüşüm gözleniyordu. Daha önce *Toplumsal Tarih*’te gündeme getirdiğimiz "Putları Kırıyoruz" dizisi bunun somut örneği idi. Keza Nâzım’ın Tefvik Fikret yazısı da bu çizginin bir ürünüydü. İmzasız çıkan ve Gandhi’yi hainlikle suçlayan yazıyı kaleme alan büyük bir olasılıkla Nâzım’dı. Üslup ve kullanılan kavramsal terimler Nâzım’a özgüydü. Gandhi ile ilgili suçlamalar, şairin mensubu olduğu

"Hindistan'ın Yeni Peygamberi", *Resimli Ay*, sene 1, sayı 11, Kânunuevvel 1340, s. 2-5.

Dünyayı dört sene ateş ve felaket içinde boğan Umumî Harb'den sonra bekleyen ümitlerin tahakkuk etmemesi ortaya dört büyük deha çıkardı: Lenin, Gandhi, Mussolini, Mustafa Kemal.

bir peygamber olarak çıktı. Gandhi'nin fikirleri, hayatı ve eserleri dikkatle tetkik edildiği zaman bize verdiği his, payine erişilmez bir peygamber karşısında bulunduğumuzdur.

Gandhi medeniyetin maddi kuvvetine Şark'ın manevi kuvvetini karşı koyarak harb etmiş ve muvaffak olmuş bir peygamberdir. Gandhi kuvvete, cebire ve isyana düşmandır. O sulh ve sükün taraftarı, aşk ve iman naşiri bir kuvvettir. İngiliz idaresinin silahla, kamçı ile ezdiği ve öldürdüğü Hindistan'da o imandan yarattığı manevi kuvvetle düşmanını serfürüya İbâş eğmeye mecbur etmiştir. İman ve aşkın bu kahir kudreti yeryüzünde bu kadar büyük bir kat'iyetle hiç bir zaman tecrübe edilmemiştir. Gandhi cidaline başladığı zaman herkes onun asrı silahlara Kurun-ı Vustai lortçağa özgül bir silahla mukabele etmek istediğini söyleyerek gülmüş, kimse bu yeni Hint peygamberinin muvaffakiyetini tahmin etmemiştir. Fakat Gandhi hapis, zincir, silah, kamçı gibi bütün medeni tazyiklere karşı yalnız imanı ile mücadele etmiş ve Hindistan'ı baştan başa kaplayan yeni ve mukaddes bir ateşin menba'ı olmuştur.

Gandhi yaşayışı itibarıyla çok mütevazı, çok kanaatkâr olduğu için halkın üzerinde büyük bir tesir sahibi oldu. Gandhi günde bir defa yemek yiyor, elbise namına ince beyaz bir peştamaldan başka bir şey kullanmıyor, halk gibi kanaatkâr yaşamayı tercih ediyordu. Gandhi israftan, sefahatten ve servetten mütevakkidir [çekinir]. Onun nazarında para fenalık menba'ıdır.

İhtiyaçtan fazla mal almak sirkattir [hırsızlıktır]. Kendi ihtiyaçlarına göre mal sahibi olsalar ve kendi haklarıyla iktifa etselerdi, dünyada sefalet ve açlık olmazdı. Gandhi bu sade ve peygambere lâyık temiz hayatı sayesinde nihayetsiz bir kuvvet

menba'ı oldu. Bütün Hindistan muhtaç olduğu aşk ve iman kuvvetini ondan aldı. Gandhi menfi mukavemet zihniyetini halka telkin ettikten sonra İslamlarla Hinduların arasında bir dostluk tesisine teşebbüs etti. Gandhi'nin şahsiyeti o kadar muhterem ve yüksekti ki, Hintlilere düşman olmakla beraber, İslam mürşitleri Gandhi'nin etrafında birleşmekten çekinmediler. Asırlardan beri yekdiğerine düşman olan bu iki millet Gandhi'nin şahsında birleşti. Ortaya büyük bir Hint milleti çıktı. Hindistan'a milli vahdet hissini ilk defa telkin eden Gandhi oldu. Gandhi aynı zamanda Hindistan'da iktisadi bir hareket uyandırmak ve memleketten ecnebi emtiasını atmak istiyordu. Hintlilerin milli istiklallerini kazanabilmeleri için evvela milli iktisatta müstakil olmaları lâzımdı. Bu da mamulât-ı dâhiliyyenin ecnebi mamulâtı yerine ikamesiyle mümkündü. Gandhi memlekete kumaş imal eden ve memlekete kumaş getiren bilcümle müesseselerin yakılıp mahvolması taraftarı idi. Hindistan iktisadi istiklalini kazanmak için "çıkırık"tan işe başlamalıdır fikrini ortaya attı. "Çıkırık" O'nca iktisadi istiklalini temel taşı olabilirdi.

Gandhi'nin şiddetli mücadele ettiği şeylerden biri de İngilizce idi. Gençlik mekteplerinde İngilizceyi öğreniyor, kendi milli harsına lakayt kalıyordu. Bu lakaydı Hint gençliğinin seciyesini bozuyordu. Gandhi bir millet için başka ve ecnebi bir lisanla ifade-i hâl etmek mecburiyetini felaketlerin en büyüğü olarak ilan etti. Ve bunlara mümâsil hareketler birleştirilince bu günkü Hindistan milliyetperverliğini yaratan Gandhi'yi götürür. Hindistan Gandhi'den sonra kendi benliğini hissetmeğe başladı. Bugün Hintliler tarafından Gandhi ismi Buda kadar mukaddes ve muhterem bir isimdir.

Gandhi Garb'ın top ve tüfengine Şark'ın imandan ibaret olan manevi kuvvetiyle karşı duran Hindistan'ın yeni peygamberidir. Gandhi fikirleriyle, felsefesiyle, hayatıyla son asrın en büyük adamıdır.

Dünyayı dört sene ateş ve felaket içinde boğan Umumî Harb'den sonra bekleyen ümitlerin tahakkuk etmemesi ortaya dört büyük deha çıkardı: Lenin, Gandhi, Mussolini, Mustafa Kemal. Harbin doğurduğu gayr-ı tabiiyetlerden mütevellid ıstıraplar dünyanın muhtelif yerlerinde muhtelif isyanlar vücudunda getirdi. Bu isyanlardan bazıları sermayeye, sermayenin haksızlığına karşı isyandı; diğer bazıları içtimai nizamin bozulmasına karşı isyandı; üçüncüsü ecnebi tahakkümüne, ecnebi istibdadına karşı isyandı.

Gandhi bu üçüncü nev'i isyanın başında yürüten bir rehber, bir mürşid, bir dehadir. Gandhi ortaya yalnız bir isyanı idare eden bir ihtilalci olarak değil, fakat yeni fikirler, yeni akideler, yeni esaslar vaz u neşr eden

Üçüncü Enternasyonal'in çizgisindeydi.

1920'lerin Hindistan'ında güçlü bir Marksist hareket vardı. Her şeyden önce Hindistan Komünist Partisi'nin kuruluş tarihi Marksist partilerce farklı tarihleniyordu. Hindistan Komünist Partisi (CPI) kuruluş tarihini 26 Aralık 1925 olarak verirken Hindistan Komünist Partisi-Marksist (CPI(M)) kuruluşu 1920'e çekiyordu. İlki 1925 tarihi için Kampur Parti Konferansı'nı gösteriyordu. İkincisi ise 1920 Üçüncü Enternasyonal'in ikinci toplantısının hemen ardından Taşkent'te kurulduğunu iddia ediyordu. M.N. Roy, eşi Evelyn Trend Roy, Abani Mukherji, eşi Rosa Fitingof, Mohammad Ali (Ahmed Hasan), Mohammad Shafiq Siddiqui, Rafiq Ahmed, M.P.B.T. Aacharya ve Sultan Ahmed Khan Tarin, Hint Marksizminin ünlü şahsiyetleriydi. Bunların bir kısmını Nâzım, Moskova döneminde tanıdı.

Hindistan geniş bir coğrafyaydı ve burada parti örgütlenmesi kolay bir uğraş değildi. Öte yandan ülke sömürge konumundaydı ve İngiliz koloni yönetimi her türlü komünist faaliyeti yasaklamıştı. 1921 ile 1924 arasında komünist liderler üç kez yargı önüne çıkarılmıştı. Birçoğu hapse atılmıştı.

KOMİNTERN VE HİNDİSTAN ULUSAL KONGRESİ

25 Aralık 1925'te Satyabhakta'nın ön-

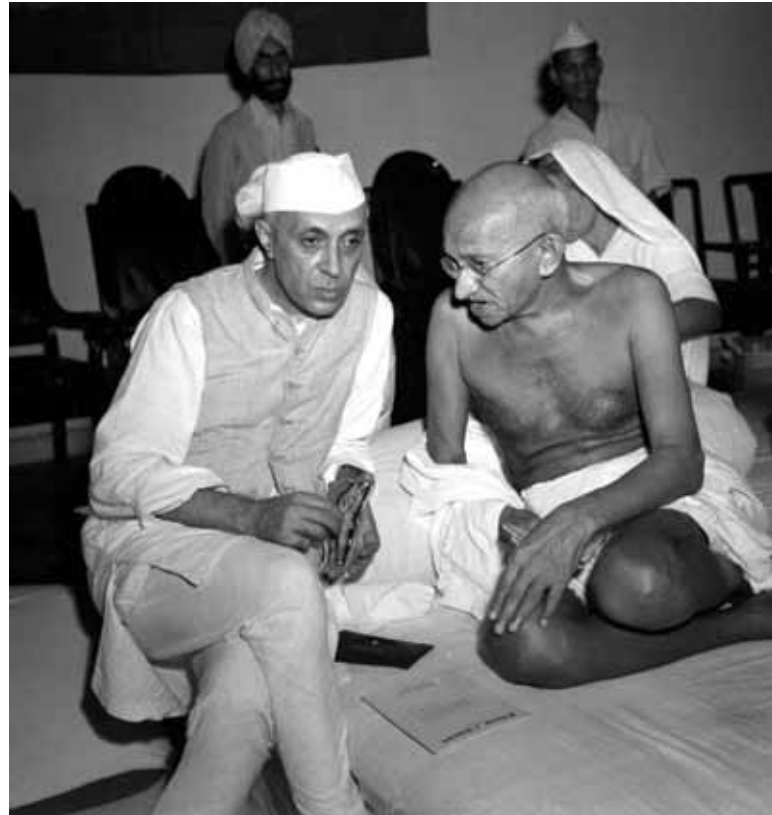
cülüğünde Kampur'da gerçekleştirilen toplantıya 500 delege katılmıştı. Toplantıda Satyabhakta "ulusal komünizm"i gündeme getirmiş ve Komintern'e karşı tavrı koymuştu. Oysa aynı tarihlerde Çin'deki gelişmeler Komintern'in ulusal burjuvazi konusundaki tavrını belirliyordu. 1927'de Kuomintang Çin komünistleriyle ittifak anlayışına son vermişti. 1928 Üçüncü Enternasyonal'in altıncı kongresinde benimsenen sömürgecilik tezleri Hindistan komünistlerine "ulusal-reformist" liderlerle mücadele edilmesini, Hindistan

Mahatma Gandhi çıkırık başında (solda).

Gandhi Lancashire'da kadın dokuma işçileriyle 1931 (sağda).

Ulusal Kongresi'nin ulusal reformizminin maskesinin alaşağı edilmesini, Gandhi'nin önderlik ettiği Swarajist pasif direniş tezlerine karşı tavrı alınmasını öneriyordu. Ama yine de Swarajistler ile Kuomintang aynı kefeye konmuyordu. Swarajistler ne güvenilir bir müttefikti ne de doğrudan bir düşman. Üçüncü Enternasyonal, Hint komünistlerine ulusal

Gandhi ve Cavaharlal Nehru, 1941.

burjuvazi ile İngiliz emperyalistlerin arasındaki çelişkiden yararlanmalarını söylüyordu. Enternasyonal'in Yürütme Komitesi'nin 10. plenumunda Hint komünistlerine Bengal İşçi ve Köylü Partisi ile yollarını ayırmaları söylenmişti. Birçok komünist İşçi ve Köylü Partisi'nden ayrılmış, parti çöküntüye uğramıştı. 20 Mart

Sao Paulo, Brezilya'da Gandhi heykeli.

1929'da birçok komünist ve işçi lideri tutuklanmıştı. Yargılamalar dört yıl sürecekti. Hindistan'daki gelişmeler Üçüncü Enternasyonal çevrelerinde yakından izleniyordu ve Nâzım da gelişmelerden haberdardı. İşte bu koşullar altında Nâzım, *Resimli Ay*'da Hindistan'ı ele aldı ve Gandhi konusunda yargısını verdi.

Gandhi'nin pasif direniş anlayışı, Nâzım'a göre, Hindistan'da beklenen başkaldırıya ket vuruyordu. Oysa Hindistan'ın İngiliz boyunduruğundan kurtulması, Çin'in, Çin Hindi'nin ve daha birçok sömürgecinin ve yarı sömürgecinin giriştiği bağımsızlık savaşlarını belirleyecekti. Asya'nın uyanması, emperyalizmin devrilme-

si demekti. Bu nedenle Hindistan'ın bağımsızlığı sosyal devrim için kilit bir işlev görüyordu. Nâzım yazısında "Bugün Hindistan'da neler cereyan ettiğini, ismi dillere destan olan Gandhi'nin hakikaten bir millî kahraman mı, yoksa memleketinin kurtuluş hareketini baltalayan bir hain mi olduğunu anlamak için, İngiliz istilasından itibaren Hindistan'ın içtimai vaziyetinde vukua gelen değişikliklerden kısaca bahsetmek icap ediyor" diyor ve Hindistan'da sınıfların konuşlanmasını ele alıyordu. İngiliz sömürgeci oluşu öncesi Hint burjuvazisinin gücünü ve derebeleriyle mücadelesini işliyor, bu süreçte oluşan ittifaklara değiniyordu. I. Dünya Savaşı sonrası durum kökten değişmişti. İngiliz emperyalizmi savaşta kan kaybetmiş, ülkede birçok fabrika açılmış, Hint burjuvazisi güçlenmişti. Bu doğrultuda Hint işçi sınıfı doğmuş, öte yandan fakir köylüler ve kentlerde küçük esnaf perişan hale düşmüştü.

GANDHİ VE KÜÇÜK BURJUVAZİ

Bu mücadele ortamında, Nâzım'a göre Gandhi Hint küçük burjuvazisinin temsilcisiydi. Savaş ertesini İngiliz emperyalizmine karşı halk hareketleri güçlenmişti. Bu hareketin iki ayrı boyutu vardı. İlki emperyalizmi her ne pahasına olursa olsun, şiddet kullanarak Hindistan'dan kovmak isteyen işçi ve fakir köylü hareketi, diğeri ise genellikle makinelerin rekabetinden korkan ve bu nedenle "mürteci" konumuna düşen, ancak İngilizlerin istilasına karşı ilerici

gibi gözüken küçük burjuva hareketiydi. Küçük burjuva hareketi zor kullanmaktan yana değildi ve başında pasif direnişi özendiren Gandhi bulunuyordu. Gandhi, belki de istemeyerek, bir hain konumuna düşmüştü. Yerli burjuvazi, işçi ve köylü hareketinden korkuyordu. Gandhi'yi İngilizlere karşı bir tehdit unsuru olarak kullanmaktan yanaydı. Oysa Nâzım'a göre, Gandhi'nin tavrı, pasif direnişi, gerçek kurtuluş hareketini, Hintli derebeylerinin ve burjuvazinin işine gelecek bir tarzda pasifize ediyordu. İngilizlere gelince, onlar da Gandhi'nin kansız devriminden hoşnuttu. Gerçek bağımsızlık hareketi böylece sulandırılmış oluyordu. İngilizlerin uçaklarına, tanklarına, zehirli gazlarına, dretnotlarına, yalınayak başkabalak yollara düşerek, dualar ederek karşı konacağı propaganda-sını yapan Gandhi, silaha sarılarak İngilizlere karşı direnenlere bu yolun çözüm olmadığını söylüyor, silahları bırakmaları telkininde bulunuyordu. Ve Nâzım, buna rağmen "Bu çıplak peygamber mukallidini deliğe tıktılar; lâkin büyük bir izzet ü ikramla tıktılar içeri" diyecekti. Yollarda, sokaklarda, kentlerde, köylerde binlerce, on binlerce Hintliyi katleden İngilizler, Gandhi'ye büyük bir hürmet göstermişti. O ise vatandaşlarının katillerine teşekkür etmekten bile sıkılmamıştı.

Nâzım yazısını şu satırlarla bitiriyordu: "Gandhi büyük Hindistan inkılabına, Hindistan istiklâline ihanet eden bir haindir. Hatta öyle bir hain ki, insan bazen bu herif de, Ağa Han gibi, meşhur İngiliz casus teşkilatı, Entelijans Servis adamı mıdır diye düşünüyor?" Nâzım'ın bu görüşleri Üçüncü Enternasyonal'in Çin'deki gelişmeler ışığında aldığı tavırla uyum içerisindeydi. Üçüncü Enternasyonal'in Altıncı Kongre kararları Türkiye'deki Marksist hareket üzerinde de etkili oldu. TKP içerisinde uzlaşmaz çizgilerin oluşmasıyla sonuçlandı.

Öte yandan, Türkiye'de Milli Mücadele'nin silahla kazanılması Gandhi'nin "pasif direniş" anlayışına ters düşmüştü. O nedenle Gandhi,

Yeni Delhi'de Gandhi'nin katledildiği yerdeki anıt.

en azından Hindistan'ın bağımsızlık kazanışına değin Türkiye'de, yayın dünyasında pek o kadar taraftar bulamadı. Bu farklı çizgileri Enver Ziya Karal, Türkiye Milli Komisyonu'nun Gandhi'nin doğumunun yüzüncü yıldönümü nedeniyle yayımladığı *Mahatma Gandhi 1869-1948* adlı kitapta ele aldı. Karal'a göre, davalar benzerdi ama metotlar farklıydı. Atatürk de, Gandhi de ülkelerinin bağımsızlığı için çaba sarf etmişlerdi. Ama Türkiye

ile Hindistan bu savaşlarında farklı yollara başvurmuştu. Türkiye halkı silaha sarılmıştı. Hindistan ise hakka ulaşmak için şiddetten çekinmiş, "pasif direnme" ile yetinmişti. Karal, bu anı kitabında, yine de uzlaştırıcı bir tavır alıyor ve her iki liderin düşüncüleri arasında bir ayrılık var gibi görünüyor da, bu ayrılığın şekilden ibaret olduğunu söylüyordu: Atatürk realist bir noktadan, Gandhi ise idealist bir açıdan hareket ediyordu.

Fikirlerinin özüne inildiğinde iki lider de birbirine çok yaklaşıyordu.

Ama uzun soluklu bir biçimde bakıldığında, bağımsızlık kazanım süreçlerinin farklılığı nedeniyle olsa gerek, Türkiye Gandhi'ye her zaman mesafeli durdu. Afrika dahil dünyanın dört bir yanında Gandhi için pullar çıkarılmasına karşın Türkiye buna hiçbir zaman yanaşmadı. Türkiye'de Gandhi pulu basılmadı.

[Nâzım Hikmet], "Meşhur Gandhi Bir Kahraman mıdır? Yoksa Bir Hain mi?", Resimli Ay, cilt 7, sayı 5, Temmuz 1930, s. 22-24.

Gandhi büyük Hindistan inkılâbına, Hindistan istiklâline ihanet eden bir hâindir. Hatta öyle bir hâin ki, insan bazen bu heriş de, Ağa Han gibi, meşhur İngiliz casus teşkilâtı, Entelijans Servis adamı mıdır diye düşünüyor?

Nâzım Hikmet 1930

Hindistan'daki son hâdiselerin bütün dünya ve bilhassa bizim gibi dâimi sûrette emperyalizmin tehdidi altında bulunan milletler için büyük bir içtimâî, hayâtî ehemmiyeti vardır.

Hindistan'ın İngiliz boyunduruğundan tamamen kurtulması Çin'in, Hindî Çin'in ve daha birçok müstemleke ve yarım müstemlekelerin giriştikleri büyük kurtuluş kavgasında dehşetli bir tesir icra edecektir. Asya'nın uyanması, dünya emperyalizminin devrilmesi demektir. Dünya emperyalizminin devrilmesi her şeyden evvel içtimâî bir değişikliktir. Bundan dolayı, Hindistan vukuatını dar

ve basit bir siyâsî hâdise şeklinde görmek yanlıştır. Hindistan'da olup bitenlerin sebepleri ve neticeleri en derin ve geniş manasında içtimâidir. Ve bugün Hindistan'da neler cereyan ettiğini, ismi dillere destan olan Gandhi'nin hakikaten bir millî kahraman mı, yoksa memleketinin kurtuluş hareketini baltalayan bir hâin mi olduğunu anlamak için, İngiliz istilasından itibaren Hindistan'ın içtimâî vaziyetinde vukua gelen değişikliklerden kısaca bahsetmek icap ediyor.

İngiliz İstilasının Başlangıcında Hindistan'ın İçtimâî Vaziyeti

İngilizler Hindistan'a girdikleri zaman burası bir içtimâî inkılâp arifesindeydi. Ve İngilizlerin bu koca memleketi kolaylıkla istilasında bilhassa bu vaziyetin çok tesiri olmuştu.

İngilizlerin Hindistan'ı kolayca istilalarına yardım eden neydi; bunu kısaca anlatalım. Hindistan İngiliz istilâsı esnasında, zamanına göre sanâyi'i, ticareti, inkişaf

etmiş bir memleketti. Hatta bazı iktisadî sahalarda, İngilizlerden bile çok ilerdeydi. Bu inkişaf etmiş iktisat temelini üstünde yüksek bir san'at, fikir, musikî, felsefe binası kurulmuştu.

Memleketin hayatında kuvvetle doğmakta olan burjuva sınıf, git gide daha derinden âmil oluyordu. Ve Hindistan'ın ticaretinde, sanâyi'inde en mühim rolü oynamaya başlayan bu sınıf, işlerini daha çabuk ilerletmek için memleketin siyâsî iktidarını, yani devleti ele geçirmek istiyordu. Zira Hindistan'daki siyâsî iktidar derebeylerin, mihracelerin elinde bulunmaktaydı. Hükümeti ellerinde tutan bu derebeyiler yetişmekte olan Hintli burjuvanın inkişafına mâni oluyorlardı. Bundan başka Hindistan muhtelif parçalara ayrılmıştı. Ve her parçada ayrı bir derebeyi devleti vardı. Halbuki ticaretin, sanâyi'inin enine boyuna genişlemesi için, memleket dâhilinde iktisadî bir vahdetin, vâhit bir pazarın vücudu zaruruydu. Meselâ Hintli tüccar malını bir derebeyi hükümeti

hududundan ötekine geçirirken dehşetli müşkülata maruz kalıyordu. Sonra her küçük derebeyi devletin hududu da, alış veriş de tabii küçük oluyordu. Eğer Hindistan bir tek hükümetin idaresi altında birleşecek olursa gerek sanayi erbâbının ve tüccarın yani burjuvanın, gerekse esnafın iktisâdî muameleleri daha geniş olacaktı. Bundan maada, köylüler de derebeyi kanunlarından, derebeylerinin ziraatta tatbik ettikleri usullerden, zulümlerden vergilerden müşteki idiler. Tabiidir ki böyle bir içtimâî vaziyette, devleti ellerinde tutan derebeylerle, memleketin iktisadiyatında esas âmil olmağa başlayan sanayi erbâbi, tüccarlar, esnaf ve köylüler arasında hır çıkacaktı. İşte İngilizler Hindistan'a girdikleri zaman bu kavga patlak vermiş bulunuyordu. Hindistan burjuva inkılabı arifesindeydi. İngilizler memleket dâhilindeki bu vaziyetten istifade etmekte gecikmediler. Hintli burjuvaya birçok menfaatler göstererek, onunla birlik oldular. Siyâsî iktidarı ellerinde tutan derebeylerin üstüne saldırdılar. Halk derebeylikten o kadar müşteki idi ki, İngilizlerle Hintli burjuvalar bir tarafta, Hint derebeyleri diğer tarafta olmak üzere yapılan kavgada İngilizlerin ve yerli burjuvaların cephesine iltihak etti. Bu suretle İngilizler, bir müstevlî gibi girdikleri memlekette halkın müzaheretini gördü. Hatta derebeylerin İngilizlere karşı tertip ettikleri isyanlarda köylüler İngiliz askerlerine yardım bile ettiler. Memleketin yerli geniş kütlelerinden müzaheret gören İngiliz istilâsı, Hindistan'da siyâsî iktidarı elinde tutan yerli derebeyliği tepeledi. Tepeledi ve tepeler tepelemesiz salâhi bu sefer eski müttefikine, dâhildeki iktisâdî rakibine, yani yerli burjuvaya çevirdi. Çünkü istilâdan maksat Hindistan'ı iktisaden soyup soğana döndürmektir. Bu işi için ise yerli tüccarı, yerli sanayi sahibini sıkıştırmak, onun inkişafına mâni olmak, yani onun istismar ettiği yerli halk kütlelerini yalnız kendi emrine, kendi istismarına âmade kılmak icap ediyordu. İngilizler bu seferki kavgalarında, eski düşmanlarıyla, servet ve safahatlarından başka hiç bir iktidarı kalmayan, derebeylerle anlaştılar. Anlaştılar ve yerli burjuvayı, yerli halkı tepelediler. Yerlileri soymakta işi, mahsus sun'î bir surette açık ihdas etmeğe kadar vardırırlar. Hindistan'da, on milyonlarca insanın ölümüne sebebiyet veren o meşhur açlıkların müsebbibi İngilizlerin tüccarlarıdır. İngilizler, Harb-i Umumî'nin ilânına kadar, Hindistan'da ham maddeleri işleyip hazır eşya haline getiren fabrikaların açılmasına, bu işe yarayan makinelerin memlekete ithaline mâni olmuşlardı. Fakat bu mümanâata, yerli burjuvanın iktisâden ve siyâsaseten sıkıştırılmasına rağmen, yerli sermayedarlık bocalıya bocalıya inkişaf ediyordu.

Harb-i Umumî'den Sonra

Harb-i Umumî'nin ilânı Hindistan'ın içtimâî ve iktisâdî vaziyetinde dehşetli değişikliklerin vücuda gelmesine sebebiyet verdi. Harp uzak denizlerde birbirinden ayrılmış olan İngiltere ile Hindistan

arasındaki râbitayı kökünden sarstı. Harp esnâsında, İngiliz emperyalizminin iktisâdî tazyik ve rekabetinden nispeten kurtulan yerli sermaye dev adımlarla genişledi, büyüdü. Memlekette yerli bir büyük burjuva sınıfı adanıklı teşekkül etti. Sırf yerli sermayelerle açılan fabrikalar, iktisâdî teşebbüsler sırf ecnebi İngiliz sermayesiyle açılanların ve işletilenlerin yanında boy verdiler, serptiler. Bu vâkıa kuvvetli bir Hintli işçi sınıfının teşekkülüne, köylerinde fakir köylülerin ve şehirlerde küçük esnafın dağılmağa, iflâsa doğru gitmesine sebebiyet vermişti. Harb-i Umumî'nin bitmesiyle İngiliz emperyalizminin karşısında içtimâî bünyesi kemiyeten çok değişmiş bir Hindistan çıkıvermişti. İngilizlerin karşısına büyük yerli burjuva yani, büyük yerli fabrikatör ve tüccar vardı şimdi. Ve bu sınıf, memleketin istismârında İngilizlerin rakibiydi. İngilizler bu rakiple eskisinden başka usullerle konuşmak mecburiyetindeydiler. Diğer taraftan bu iki rakibi mühim üçüncü bir kuvvet; Hintli işçi sınıfı, aralarında anlaşmağa mecbur ediyordu. Zira bu sınıftan hem İngiliz emperyalizmi, hem de yerli büyük burjuva aynı surette çekiniyorlardı. Bu suretle Hindistan'da bilhassa Harb-i Umumî'den sonra şöyle bir içtimâî vaziyet hâsıl olmuştu: Bir tarafta kendi aralarında iktisâdî rekabetin keskin bir devresine giren yerli ve emperyalist sermaye; diğer tarafta bu rakiplere kafa tutan Hintli işçi sınıfı. Bu içtimâî tabloya şu vâkıaları da ilâve edersek manzara tamam olur: İngilizlerin doğrudan doğruya müttefikleri, büyük toprak sahibi derebeyler. Büyük sermayenin, makine istihsalının karşısında iflâsa giden esnaf. Ve nihâyet memleketi nüfus ekseriyetini teşkil eden, ezgin, mükemâdiyen soyulan Hindistan'ın fakir köylülüğü...

Kimler Hint İstiklâline Taraftardır?

Toprak sahibi derebeyler Hindistan istiklâlinin aleyhindedirler. İngiliz emperyalizminin en candan müttefikleri onlardır bugün...

Yerli büyük burjuva, iktisâdî işlerini daha serbest idare etmek ve muayyen sahalarda İngiliz rekabetinden kurtulmak için istiklâle taraftardır. Yarım ve surî [görünüşteler] bir istiklâle. Zira bir taraftan birçok iktisâdî bağlarla, İngiliz ve ecnebi sermayesine bağlanmış, onlarla kaynaşmıştır. Diğer taraftan yerli işçi ve köylü hareketinden fevkalâde çekinmektedirler.

Esnaf, san'atkar, orta köylü gibi tabakalardan mürekkep olan yerli küçük burjuva felâketin sebebinin sermayenin büyümesinde ve makine sanayi'inin inkişafında gördükleri için makineye ve İngilizlere düşmandırlar. Fakat cezri hareketlere geçmeyen bu sınıf gürültüsüz, patırtısız elde edilecek bir istiklâle taraftardır.

Nihayet, tam manasıyla istiklâle, emperyalizmin kökünden yıkılmasına taraftan olan Hintli işçi ve fakir köylü sınıflarıdır.

Gandhi

Gandhi Hint küçük burjuva sınıflarının mümessilidir. Ortaya attığı iktisâdî siyâsî

şiarlarla bunu çok aşikâr bir surette göstermiştir.

Son hadiseler esnasında Gandhi'nin oynadığı rol, belki de istemeyerek, afaki bir hâin rolüdür.

Böyle bir iddia serdetmek hakkında, bilhassa memleketimizde sitâyîşlerle dolu yazılar yazılmış, milli Hint kahramanına hâin demek, karilerimizi şaşırabilir. Fakat şaşırmağa mahal yok. Bazen hakikatlerin tezahürü, o güne kadar edindiğimiz kanaatlere muhalif olabilir.

Bilhassa Harb-i Umumî'den sonra Hindistan'da İngiliz emperyalizmine karşı halk hareketleri kuvvetlenmişti. Bu hareketlerin iki veçhesi vardı: Birincisi emperyalizmi, her ne pahasına olursa olsun, kanla Hindistan'dan kovmak isteyen ve fakir köylü hareketi. Diğer, umumiyetle makine rekabetinden korkan ve bu itibarla esasında mürteci olan, fakat İngilizlerin istilâsına karşı olduğu için ileri gibi gözüken küçük burjuva hareketi. Bu hareket bünyesi itibarıyla cezri vasıflara taraftar değildi. Bu hareketin başında Gandhi bulunuyordu.

Yerli burjuva, işçi ve köylü hareketinden korkuyordu. Hâlbuki Gandhi hareketinden gayet de memnundu. Zira bu hareketi İngilizlere karşı bir tehdit makamında kullanıyordu. Hintli büyük burjuva Gandhi'yi İngiliz emperyalizmine karşı mümkün merite fazla istismar hissesi koparmak için bir gözdağı gibi istimal etmekteydi. Diğer taraftan Gandhi, hakiki kurtuluş kavgasını, Hintli derebeyinin ve burjuvanın işine gelecek bir tarzda tereddide uğratmakta âmil oluyordu. İngilizlere gelince, onlar da Gandhi'nin kansız ihtilâlden memnundular. Bu memnuniyetin sebebi, bilhassa hakiki kurtuluş hareketinin kaynaması üzerinde Gandhi'nin bir kapak vazifesi görmesiydi. İngilizlerin müsâmahasına, yerli büyük burjuvanın müzaheretine mâlik olan Gandhi, acayip bir hacı kervanına benzeyen yürüyüşünü yaptı. Fakat, memleket dâhilinde işi silahlâ halletmek lâzım geldiğini anlayan halk hareketi, Gandhi'nin kapağını fırlatıverdi. Ve bir aralık Gandhi bir isyan bayrağı vazifesini gördü. O bu hâle, istemeyerek gelmişti. İngilizlerin tayyarelerine, tanklarına, zehirli gazlarına, dretnotlarına, yalınayak, başkacak yollara düşmekle, dualar etmekle karşı konulacağını propagandasını yapan Gandhi; İngilizlere silâha sarılarak mukavemetten başka bir çare olmadığını anlayanlara "silahlarınızı bırakınız" diyen Gandhi, halkın kaynayan heyecanı içinde bir serseme döndü. Ve İngilizler artık supap hizmetini göremeyen bu çıplak peygamber mukallidini deliğe tıktılar. Lâkin büyük bir izzet ü ikramla tıktılar içeri.

Yollarda, sokaklarda, şehirlerde ve köylerde binlerce, on binlerce Hintlinin canına kıyan İngilizler, Gandhi'ye büyük bir hürmet gösterdiler. Gandhi vatandaşlarının katillerine teşekkür etmekten bile sıkılmadı.

Gandhi büyük Hindistan inkılabına, Hindistan istiklâline ihanet eden bir hâindir. Hatta öyle bir hâin ki, insan bazen bu herif de, Ağa Han gibi, meşhur İngiliz casus teşkilatı, Entelijans Servis adamı mıdır diye düşünüyor?